

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

OSUVA Open
Science

This is a self-archived – parallel published version of this article in the publication archive of the University of Vaasa. It might differ from the original.

Matkakuluvähennys: asunnon ja työpaikan välisten matkakulujen vähennyskelpoisuus tuloverotuksessa

Author(s): Määttä, Kalle

Title: Matkakuluvähennys: asunnon ja työpaikan välisten matkakulujen vähennyskelpoisuus tuloverotuksessa

Year: 2022

Version: Publisher's PDF

Copyright ©2022 Edita Publishing.

Please cite the original version:

Määttä, Kalle (2022). Matkakuluvähennys: asunnon ja työpaikan välisten matkakulujen vähennyskelpoisuus tuloverotuksessa. *Edilex*, 2022/26. <https://www.edilex.fi/artikkelit/27607.pdf>

Kalle Määttä

oa. ma. professori, OTT, Vaasan yliopisto

MATKAKULUVÄHENNYS – ASUNNON JA TYÖPAIKAN
VÄLISTEN MATKAKULUJEN VÄHENNYSKELPOISUUS
TULOVEROTUKSESSA

Edilex 2022/26

Artikkeli

Julkaistu 25.7.2022

www.edilex.fi/artikkelit/27607

SISÄLLYS

KYSYMYKSENASETELUSTA JA RAJAUKSESTA.....	1
VÄHENNYSOIKEUDEN EDELLYTYKSISTÄ.....	4
MATKAKULUVÄHENNYKSEN MYÖNTÄMISEN LÄHTÖKOHTIA	4
MATKAKULUVÄHENNYS ON ANSIOTULOSTA TEHTÄVÄ VÄHENNYS	5
TYÖN LUONNE JA OLOSUHTEET VAIHTELEVAT TAPAUKSESTA TOISEEN	7
MATKAKULUVÄHENNYKSEN ENIMMÄISMÄÄRÄ JA OMAVASTUUOSUUS.....	8
PUOLISOIDEN VIIKONLOPPUMATKAT ERITYISONGELMANA.....	10
HALVIN KULKUNEUVO JA HALVIN LIPPUTYYPPI.....	14
JULKINEN KULKUNEUVO VAI OMA AUTO.....	14
VÄHENNYKSEN MÄÄRÄ, KUN KÄYTETÄÄN MUUTA KUIN JULKISTA KULKUNEUVOA.....	17
PÄÄTTEEKSI	18

KYSYMYKSENASETELUSTA JA RAJAUKSESTA

Työmatkakustannusten verokohtelulla on hyvin monenlaiset kasvot ja siten monenlaiset vero-oikeudelliset kipukohdat.¹ Esimerkiksi veronalaista tuloa ei ole työnantajalta työmatkasta saatu matkustamiskustannusten korvaus, kuten tuloverolain (1535/1992, TVL) 71.1 §:n 1. lauseessa säädetään². Veronalaista tuloa ei ole myöskään matkustamiskustannusten korvaus matkasta, jonka työntekijä työtehtäviensä hoitamiseksi muutoin kuin TVL 72.1 §:ssä tarkoitetulla tavalla tekee toissijaiseen työpaikkaansa. Viimeksi mainittuna työpaikkana pidetään sellaista työnantajan tai tämän kanssa samaan intressipiiriin kuuluvan yhteisön vakituista toimipaikkaa, joka sijaitsee toisella paikkakunnalla tai toisessa valtiossa kuin työntekijän ensisijaisena pidettävä varsinainen työpaikka.³

Toimialoilla, joilla erityistä työntekemispaiikkaa joudutaan alalle tunnusomaisen työn lyhytaikaisuuden vuoksi usein vaihtamaan, katsotaan päivittäisistä asunnon ja erityisen työntekemispaiikan välisistä matkoista saaduista matkakustannusten korvauksista verovapaaksi tuloksi vain matkustamiskustannuksista saatu korvaus, jos verovelvollisella ei ole varsinaista työpaikkaa.⁴ TVL 71.3 §:ssä puolestaan säädetään TVL 21 §:ssä tarkoitetulta osittain verovapaalta yhteisöltä tai TVL 22 §:ssä tarkoitetulta yleishyödylliseltä yhteisöltä saadusta matkakustannusten korvauksesta kyseisen yhteisön hyväksien toimeksiannosta tehdystä matkasta⁵. Myös autoverolain (1482/1994) 34 b §:n 1 momentissa

¹ Ks. myös Karttunen, Seija – Pasanen, Virpi. Ajankohtaista matkakustannusten korvausten verotuksesta. Verotus 1/2018, s. 32–44.

² Samassa yhteydessä säädetään, että päiväraha, aterikorvaus ja majoittumiskorvaus eivät ole veronalaisia.

³ TVL 71.1 §:n 2. lause. Samassa yhteydessä säädetään lisäksi siitä, että kohtuullisten majoittumiskustannusten korvaus ei ole veronalaista tuloa.

⁴ TVL 71.2 §:n 1. lause. Momentin 2. lauseessa säädetään aterikorvauksen verovapauden edellytyksistä.

⁵ Tällainen matkakustannusten korvaus on verovapaata tuloa vain erikseen säädetyn edellytyksin.

puhutaan asunnon ja työpaikan välisistä matkoista⁶. Lisäksi voidaan mainita arvonlisäveron vähennysoikeuksien rajoituksia koskeva arvonlisäverolain (1501/1993, AVL) 114 §, jonka 1 momentin 2 kohdan mukaan vähennystä ei saa tehdä, kun hankinta koskee verovelvollisen tai hänen henkilökuntansa asunnon ja työpaikan väliseen kuljetukseen liittyviä tavaroita ja palveluita.

Edellä mainittu kuvastaa jo sellaisenaan, että matkakustannusten verokohtelu muodostaa laajan kysymyskokonaisuuden, joka tarjoaisi tutkimuskohteen aina väitöskirjaan saakka. Tässä ei kuitenkaan perehdytä edellä mainittuihin lainkohtiin, vaan ainoastaan asunnon ja työpaikan välisiä matkakustannuksia koskevaan TVL 93 §:ään eli matkakuluvähennykseen. Teeman tekee ajankohtaiseksi muun ohella se, että tuloverolakia on muutettu tältä osin väliaikaisesti 1.7.2022 alkaen ja säännös on voimassa vuoden 2022 loppuun. Lain muutosta sovelletaan verovuoden 2022 verotuksessa.⁷ Asunnon ja työpaikan välisistä matkoista myönnettävän vähennyksen määrän muutos ei vaikuta TVL 71 §:n mukaisiin verovapaisiin matkustamiskustannusten korvauksiin, joita työnantaja voi maksaa työntekijälle TVL 72.1 §:n mukaisen työmatkan tai toissijaiselle työpaikalle työtehtävien hoitamiseksi tehdyn matkan perusteella. Muutos ei vaikuta myöskään TVL 72.2 §:n mukaisissa komennustilanteissa maksettaviin verovapaisiin matkustamiskustannusten korvauksiin eikä TVL 72.3 §:n mukaisista erityisalojen, kuten rakennus-, maanrakennus- ja metsäalan, päivittäisistä matkoista maksettaviin matkustamiskustannusten korvauksiin.⁸ Lisäksi väliaikainen matkakuluvähennyksen muutos ei muuta vähennyksen myöntämisen reunaehtoja ja matkakuluvähennys myönnetään edelleen halvimman kulkuvälineen mukaan. Halvimpana kulkuneuvona pidetään yleensä julkista kulkuneuvoa, jolloin kilometrikohdasta matkakuluvähennystä ei voida tehdä oman auton käytön perusteella.⁹

Pysyvässä muodossaan TVL 93 §:n 1 momentin mukaan ansiotulon hankkimisesta johtuneina menoina pidetään matkakustannuksia asunnosta työpaikkaan ja takaisin halvimman kulkuneuvon käyttökustannusten mukaan laskettuna. Näitä matkakustannuksia voidaan vähentää enintään 7 000 euroa. Väliaikaisesti matkakuluvähennyksen enimmäismäärä on korotettu 8 400 euroon. Huomioon on otettava samalla kuitenkin *omavastuuosuus* eli matkakustannukset ovat vähennettävissä vain siltä osin kuin ne ylittävät verovuonna 750 euroa. Pykälän 2 momentin mukaan, jos halvimpana kulkuneuvona pidetään muuta kuin julkista kulkuneuvoa, vähennystä laskettaessa otetaan huomioon se kohtuullinen kustannusten lisäys, joka aiheutuu kulkuneuvon käytöstä asunnon ja työpaikan välisiin matkoihin¹⁰. Väliaikainen matkakuluvähennyksen muutos sisältää toisaalta tapaukset, joissa halvimpana kulkuneuvona pidetään muuta kuin julkista kulkuneuvoa¹¹. Pykälän 3 momentin mukaan edellä mainittuja säännöksiä sovelletaan laskettaessa vähennystä myös TVL 72 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin matkoista aiheutuvista kuluista¹². Lisäksi TVL 93.4 §:n mukaan, jos verovelvollinen on verovuoden aikana saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai päivärahaa toimeentulon turvaamiseksi, hänen omavastuuosuuttaan pienennetään 70 eurolla jokai-

⁶ Säännöksen mukaan Suomessa vakinaisesti asuva luonnollinen henkilö, jonka työpaikka sijaitsee muussa valtiossa kuin Suomessa, voi väliaikaisesti veroa suorittamatta käyttää työpaikan sijaintivaltiossa pysyvästi rekisteröityä, työnantajansa omistuksessa tai hallinnassa olevaa ajoneuvoa Suomessa liikenteeseen yksinomaan työtehtäviensä hoitamiseen. Käyttö voidaan katsoa väliaikaiseksi, jos ajoneuvo viedään takaisin rekisteröintivaltioon kunkin työtehtävän päätyttyä. Väliaikaisena käyttönä voidaan kuitenkin pitää kerrallaan enintään kolmen vuorokauden yhtäjaksoista ajoneuvon käyttöä Suomessa. Ajoneuvon käyttöä asunnon ja työpaikan välisiin matkoihin ei kuitenkaan pidetä työtehtävien hoitamisena.

⁷ Ks. lähemmin HE 37/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain 93 §:n muuttamisesta.

⁸ HE 37/2022 vp.

⁹ VaVM 9/2022 vp - HE 37/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain 93 §:n muuttamisesta.

¹⁰ Verohallinto määrää vuosittain tarkemmin vähennyksen laskentaperusteista. Ks. myös Verohallinnon yhtenäistämishojeet vuodelta 2021 toimitettavaa verotusta varten. 7.12.2021, Dnro VH/4464/00.01.00/2021, kohta 2.4.

¹¹ Ks. lähemmin HE 37/2022 vp.

¹² TVL 72.4 §:n mukaan työmatkana ei pidetä verovelvollisen asunnon ja varsinaisen työpaikan välistä matkaa eikä työkomennuksen kestäessä tehtyä viikonloppu- ja muuta vastaavaa matkaa asunnon ja erityisen työntekemispaikan välillä.

selta täydeltä korvauskuukaudelta. Omavastuuosuus on kuitenkin vähintään 140 euroa. Täyteen korvauskuukauteen katsotaan kuuluvan 21,5 korvauspäivää vastaava määrä.¹³

Matkakuluvähennystä koskevat tulkintaongelmat voivat olla verraten moninaisia. Esimerkiksi työnkuva ja oman auton tarve vaihtelevat olennaisesti työstä toiseen muun muassa sen takia, että kaikkia töitä ei voi tehdä virka-aikana¹⁴. Työn takia tehtävät matkat eivät siis ole yksinkertaisesti vain sellaisia, että jokainen arkipäivä lähdetään aamulla töihin ja palataan töistä kotiin iltapäivällä. Erikseen voidaan mainita viikonloppumatkat. Verovelvollisen työ voi edellyttää asumista toisella paikkakunnalla arkisin ja viikonloppuna mahdollistuu käynti kotona perheen luona. Etätyön yleistyminen johtaa myös uudenslaisiin vero-oikeudellisiin ongelmiin, joissa kuitenkin työmatkat luonteensa puolesta näyttelevät pienempää osaa kuin perinteisessä tehdas- tai toimistotyössä¹⁵. Myös matkanteko muuttaa muotoaan. Esimerkiksi tiettyjen kaupunginosien välille voidaan rakentaa hyvin sujuva metrolinnea, mikä häivyttää tarpeen oman auton käyttöön. Toisen suuntainen kehityssuunta voi olla ominaista maaseudulle, kun viimeinenkin linja-autovuoro kirkonkylien välillä lakkautetaan. Esimerkiksi siirtyminen kimpapakyytien hyödyntämiseen voi lisääntyä, ellei julkisia kulkuneuvoja käytettävissä ole.¹⁶

TVL 93 §:n yläotsikkona on tulonhankkimismenot. Täsmennyksenä on kuitenkin todettava, että asunnon ja työpaikan välisissä matkakuluissa ei ole kyse hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneista menoista eli *luonnollisista vähennyksistä*. TVL 29.1 §:n 2. lauseen mukaan verovelvollisella on oikeus vähentää tuloistaan niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot.¹⁷ Viimeksi mainittuja vähennyksiä eivät koske omavastuuosuus eikä vähennyksen enimmäismäärä toisin kuin matkakuluvähennystä.

Valaistaan oikeuskäytäntöä kahdella esimerkkitapauksella. Tuloverolakia edeltäneestä oikeuskäytännöstä voidaan mainita lääninoikeuden ratkaisu Oulun LO 28.11.1986 1105/I, joka koski viikonloppumatkoja. Verovelvollinen oli opiskellut verovuonna T:n kaupungissa teknillisessä oppilaitoksessa ja työskennellyt kesäajan opiskelupaikkakunnalla. Lääninoikeus katsoi, että synnä verovelvollisen muuttamiseen kotipaikkakunnaltaan T:n kaupunkiin oli ollut opiskelu eikä tilapäinen työskentely. Tähän nähden verovelvollisen työskentelyaikana viikonloppuisin kotipaikkakunnalleen tekemien matkojen ei katsottu liittyneen sillä tavoin verovelvollisen tulonhankintaan, että matkakustannukset olisivat olleet vähennyskelpoisia hänen tulostaan. Sitä vastoin vuosikirjaratkaisussa KHO 1987-B-580 päätettiin toisenlaiseen lopputulokseen. Verovelvollisen opiskelu ammattikoulussa telakalla oli tapahtunut osaksi työharjoitteluna. Työharjoittelun osalta oli ammattikoulua ylläpitänyt yhtiö maksanut koko verovuoden myös palkkaa. Verovelvollinen, joka oli naimaton ja syntynyt vuonna 1964, oli käynyt opiskeluaikana kerran kuukaudessa vanhempiensa luona kotikunnassaan, jossa hänet oli henkikirjoitettu. Hänellä oli oikeus vähentää tulostaan näistä viikonloppumatkoista aiheutuneet kustannukset.

¹³ Ks. esimerkiksi Nykänen, Pekka. Asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset verotuksessa – eräitä näkökohtia. Verotus 1/2009, s. 29–43.

¹⁴ Ks. myös KHO 19.1.1990 t. 236, jossa oli kysymys siitä, miten lehdenjakajan verotuksessa oli otettava huomioon oman auton käytöstä postilaatikkojakelussa aiheutuneet kulut.

¹⁵ Ks. esimerkiksi Määttä, Kalle. Näkökohtia etätyön verokohtelusta. Verotus 2/2017, s. 221–227. Etätyön myötä työhuonevähennysten kaltaiset vähennykset ovat astuneet kuvaan mukaan enemmän, kun taas matkakuluvähennyksen rooli on vähentynyt. Toisaalta koronatilanteen muuttuessa myös vähennysten fiskaalinen painopiste voi taas muuttua.

¹⁶ Lisäksi on paikallaan korostaa, että matkakuluvähennyksen vero-oikeudellinen merkitys on ollut suurehko. Esimerkiksi vuodelta 2020 toimitetussa verotuksessa matkakuluvähennys myönnettiin noin 785 000 verovelvolliselle vähennyksen yhteismäärän ollessa noin kaksi miljardia euroa. Enimmäismääräisen vähennyksen tehneitä verovelvollisia oli noin 26 000. Käytännössä enimmäisvähennyksen tehneet olivat yleensä verovelvollisia, jotka voivat vähentää päivittäiset asunnon ja työpaikan väliset matkansa oman auton käytön mukaan laskettuna. HE 37/2022 vp.

¹⁷ Ks. laajemmin Nykänen, Pekka. Luonnollisen vähennyksen käsitteestä henkilöverotuksessa. Verotus 3/2008, s. 283–297 sekä Myrsky, Matti. Luonnolliset vähennykset ja verotus. Defensor Legis 5/2014, s. 776–791.

VÄHENNYSOIKEUDEN EDELLYTYKSISTÄ

MATKAKULUVÄHENNYKSEN MYÖNTÄMISEN LÄHTÖKOHTIA

Matkakuluvähennyksinä voivat tulla vähennettäviksi verovelvollisen matkakustannukset asunnosta työpaikkaan ja takaisin halvimmän kulkuneuvon käyttökustannusten mukaan laskettuna. Suinkaan kaikkia matkakustannuksia ei voi vähentää, vaan kustannukset ainoastaan enimmäismäärään saakka¹⁸. Toisaalta tältäkin osin kaikkia matkakustannuksia ei saa vähentää, vaan ainoastaan omavastuusuuden ylittävät kustannukset. Matkakustannukset vähennetään veronalaisista tuloista, ei siis verosta, kuten kotitalousvähennys.¹⁹

Lähtökohtana tuloverolain mukaan on se, että luonnolliset vähennykset ovat vähennyskelpoisia rajoituksetta ja muut menot ainoastaan, jos siitä erikseen säädetään.²⁰ Pääomatulosta tehtävät vähennykset sisältyvät TVL 3 lukuun eikä niissä ole mainittu asunnon ja työpaikan välisiä matkakustannuksia. Ansiotulosta tehtävät vähennykset sisältyvät puolestaan TVL 5 lukuun, johon myös TVL 93 §:n 1 momentti asunnon ja työpaikan välisistä matkakustannuksista kuuluu.²¹ Verovelvollisella on siis oikeus vähentää tuloistaan niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot. Esimerkiksi työpaikkahaastattelusta aiheutuneita matkakustannuksia ei voida katsoa tulon hankintaan niin läheisesti liittyviksi, että niitä voitaisiin pitää TVL 29 §:n 1 momentissa tarkoitettuina vähennyskelpoisina tulonhankkimismenoina. Näin ollen näitä menoja on pidettävä vähennyskelvottomina elantokustannuksina.²²

Ratkaisussa Hämeenlinnan HAO 14.4.2000 00/189/2 (ään.) oikeuskysymyksenä oli, saiko vakituisessa työsuhteessa oleva maalari vähentää työnantajansa kiinteistöissä sijaitseviin työkohteisiin tekemiensä matkojen kustannukset luonnollisina vähennyksinä vai asunnon ja työpaikan välisten matkojen kustannuksina. Maalari oli työskennellyt kaupungin palveluksessa ja työskentely tapahtui kaupungin omistamissa kiinteistöissä, jotka sijaitsivat pääasiassa kaupungin keskustassa ja sen lähiympäristössä. Maalari kulki asunnoltaan suoraan eri työkohteisiin. Hallinto-oikeuden mukaan maalari työskenteli vakituisesti työnantajan omistamissa kiinteistöissä eikä kysymys ollut erityisille työntekemispaikoille tehdyistä työmatkoista. Työnantajan omistamissa kiinteistöissä olevia työkohteita oli pidettävä maalarin varsinaisina työpaikkoina ja kysymys oli asunnon ja työpaikan välisistä matkoista, joista aiheutuneet kustannukset sai vähentää halvimmän kulkuneuvon käyttökustannusten mukaan laskettuna TVL 93 §:n 1 momentissa säädettyin rajoituksin.²³

Keskeistä on myös se, että vähennysoikeus koskee vain *tosiasiallisesti aiheutuneita kustannuksia* asunnon ja työpaikan välillä. Näin ollen palkansaaja voi vähentää asunnon ja työpaikan välisiä matkakustannuksia vain työssäoloajalta ja toteutuneen matkustuksen perusteella. Yleensä vähennys voidaan näin ollen myöntää 11 työssäolokuukauden ajalta. Etätyöpäiviltä ja loma-, vuorotteluvapaa-, työkomennus- tai muulta matkustamisen katkaisevalta ajalta vähennystä ei saa.²⁴ Jos kimppekyydissä

¹⁸ Lisäksi on otettava huomioon, että liikennevirhemaksun kaltaisia hallinnollisia maksuseuraamuksia ei voi vähentää tuloverotuksessa. Ks. liikennevirhemaksuista liikennevirhemaksujen seuraamuksena esimerkiksi tieliikennelain (729/2018) 6 luku.

¹⁹ *Näyttövelvollisuuttakaan* ei voida tässä yhteydessä sivuuttaa. Esimerkiksi ratkaisu Oulun LO 28.11.1986 1104/1 ilmentää tätä problematiikkaa.

²⁰ Toisaalta luonnolliset vähennykset eivät vaikuta TVL 93 §:n perusteella vähennettävien matkakulujen vähennyskelpoisuuteen sekä vähennystä koskeviin rajoituksiin.

²¹ Ks. myös KHO 2008:69 (ään.).

²² Rovaniemen HAO 1.12.2010 10/0644/1.

²³ KHO 27.2.2001 t. 322. Valituslupahakemus hylättiin. Maalari itse katsoi, että kysymys oli erityisille työntekemispaikoille tehdyistä työmatkoista ja vaati saada vähentää matkakustannukset oman auton käytön mukaan ilman ylärajaa ja omavastuusuutta.

²⁴ Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.2.

kulkeva ei maksa kyydistä mitään, hänkään ei voi vähentää verotuksessa asunnon ja työpaikan välisen matkojen kustannuksia^{25, 26}

MATKAKULUVÄHENNYS ON ANSIOTULOSTA TEHTÄVÄ VÄHENNYS

Huomionarvoinen näkökohta on se, että matkakuluvähennys on ansiotulosta tehtävä vähennys²⁷. Valaistaan asiakokonaisuutta *työharjoittelua* koskevalla esimerkillä. Työharjoittelulla tarkoitetaan tässä yhteydessä opintoihin kuuluvaa työharjoittelua ja työssäoppimisjaksoa, jonka tarkoituksena on työhön tutustuminen sekä kyseisestä työstä ja ammatista oppiminen. Harjoittelu voi olla pakollinen tai vapaaehtoinen osa opintoja. Työharjoittelulle on tyypillistä, että harjoittelija on ohjaajan opastuksella oppimassa työstä. Työharjoittelijat eivät yleensä ole työsuhteessa harjoittelupaikkaan. Työsuhteella on vaikutusta harjoittelijalle mahdollisesti maksettavien suoritusten verotukseen. Jos harjoittelijan kanssa on sovittu työsuhteesta, hänelle maksettuun palkkaan ja korvauksiin sovelletaan samoja säännöksiä kuin palkansaajaan. Erikseen on otettava huomioon ne tilanteet, joissa työharjoittelija ei ole työsuhteessa harjoittelupaikkaan eikä hänelle makseta työskentelystä palkkaa.²⁸ Työharjoittelijan matkat kotoa harjoittelupaikkaan rinnastetaan kodin ja varsinaisen työpaikan välisiin matkoihin, joita ei voi missään tilanteessa korvata verovapaasti. Tämän vuoksi näiltä matkoilta maksettu korvaus on aina harjoittelijalle veronalaista ansiotuloa²⁹. Harjoittelija voi vaatia vähennystä asunnon ja harjoittelupaikan välisistä matkoista aiheutuneista kustannuksista, jos hän on saanut harjoittelusta veronalaisista ansiotuloa^{30, 31}

Se, että matkakuluvähennys on ansiotulosta tehtävä vähennys, korostui vuosikirjaratkaisussa KHO 2008:69 (ään.). Verovelvollinen oli veroilmoituksessa vaatinut ansiotulostaan vähennettäväksi asunnon ja työpaikan välisiä matkakustannuksia vähennettynä omavastuuosuudella. Vaatimuksen perusteena olivat verovelvollisen verovuoden aikana asunnoltaan Y Oy:n turkistarhalle päivittäin omalla autollaan tekemät matkat. Hän oli verovuonna ollut X Oyj:n palveluksessa. Verovelvollinen oli palkkatyönsä ohella osallistunut turkistarhaukseen, jota oli harjoittanut Y Oy. Hän oli omistanut kokonaan Y Oy:n osakekannan eikä Y Oy ollut maksanut verovuonna hänelle palkkaa. Y Oy oli maksanut verovelvolliselle osinkoa, joka oli verotettu kokonaan pääomatulona. Toimitetussa verotuksessa kysymyksessä olevat matkakustannukset oli vähennetty verovelvollisen ansiotulosta, joka oli muodostunut yksinomaan X Oyj:ltä saadusta palkkatulosta.

Korkein hallinto-oikeus päätyi toisenlaiseen lopputulokseen. Vähennyksen perusteena olivat verovelvollisen päivittäiset matkat asunnoltaan Y Oy:n turkistarhalle, jota hän oli ilmoituksensa mukaan hoitanut. Verovelvollinen, joka ei ollut työ- tai vastaavassa palvelusuhteessa Y Oy:öön, ei ollut saanut työskentelystään yhtiön hyväksi palkkaa tai muuta vastaavaa ansiotuloa vaan ainoastaan osinkotuloa. Tämän vuoksi korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei näistä matkoista aiheutuneita kustannuksia voitu pitää TVL 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuina ansiotulon hankkimisesta johtuneina menoina vaan

²⁵ Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.4.4.

²⁶ Ks. myös Uudenmaan LO 5.2.1988 74/I. Verovelvollinen oli palvellut 1.1.–15.10.1984 Yhdistyneiden Kansakuntien suomalaisessa valvontajoukossa Lähi-idässä. Palveluksen päättyessä hän oli palannut Suomeen omalla autolla. Matkakustannukset olivat yhteensä 3 898 markkaa. Matkat valvontajoukkojen toimialueelta Suomeen palveluksen päättyessä järjestettiin valtion toimesta ja kustannuksella. Koska verovelvollisella oli ollut oikeus ilmaiseen matkaan, hänelle Lähi-idästä Suomeen aiheutuneita matkakustannuksia ei voitu pitää tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneina verotuksessa vähennyskelpoisina menoina.

²⁷ Toisin sanoen matkakuluvähennys ei ole verosta tehtävä vähennys (vrt. kotitalousvähennys) eikä pääomatulosta tehtävä vähennys. Ks. myös Asunnon ja työpaikan väliset matkat - vero.fi.

²⁸ Ks. lähemmin Verohallinnon ohje. Työharjoittelijalle annettujen etujen ja maksettujen korvausten verotus. 24.6.2021, Dnro VH/2009/00.01.00/2021, kohta 1.

²⁹ TVL 29 §.

³⁰ TVL 93 §.

³¹ Verohallinnon ohje. Työharjoittelijalle annettujen etujen ja maksettujen korvausten verotus. 24.6.2021, Dnro VH/2009/00.01.00/2021, kohta 4.

osinkotulon hankkimisesta johtuneina menoina. Matkoista aiheutuneita kustannuksia ei myöskään voitu vähentää verovelvollisen muualta saamasta ansiotulosta. Koska kysymys oli TVL 5 luvun mukaisesti ansiotulosta tehtävästä vähennyksestä, vähennystä ei voitu tehdä verovelvollisen saamasta osinkotulosta.³²

Oikeuskäytäntö on ollut hakemassa tältä osin muotoaan, kuten vuosikirjaratkaisu KHO 2017:69 osoittaa.³³ Maatalousyhtymän osakas oli vaatinut henkilökohtaisessa verotuksessaan vähennettäväksi asunnon ja maatalousyhtymän maatilän välisistä matkoista aiheutuneet kustannukset. Maatalousyhtymä ei ollut maksanut osakkaalle palkkaa, ja hänen yhtymästä saamansa tulo-osuus oli verotettu kokonaisuudessaan hänen pääomatulonaan. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että kustannuksia ei tullut vähentää maatalousyhtymän maatalouden tulosta laskettaessa, vaan oikeus niiden vähentämiseen oli ratkaistava yhtymän osakkaan henkilökohtaista verotusta toimitettaessa³⁴. Osakkaalla oli oikeus vähentää kustannukset TVL 93 §:n 1 momentin nojalla sen estämättä, ettei hän ollut saanut yhtymästä palkkatuloa eikä hänen yhtymästä saamaansa tulo-osuutta ollut jaettu osaksikaan ansiotuloksi.

Korkein hallinto-oikeus tukeutui ratkaisussaan ensinnäkin maatilatalouden tuloverolain säännöksiin. Maatilatalouden tuloverolain (543/1967, MVL) 3 §:n 1 momentin mukaan maatalouden tulos lasketaan vähentämällä maatalouden puhtaasta tulosta maataloudesta johtuneen velan korot sekä indeksi- ja kurssitappiot. MVL 4 §:n 1 momentin mukaan maatalouden verovuoden puhdas tulo on maataloudesta rahana tai rahanarvoisena etuutena verovuonna saatujen tulojen ja tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneiden menojen erotus. Toiseksi korkein hallinto-oikeus kiinnitti huomiota TVL 15 §:ään, jonka mukaan verotusyhtymä ei ole erillinen verovelvollinen. Verotusyhtymälle vahvistetaan kuitenkin maatalouden puhdas tulo tai tappiollinen puhdas tulo ja muun toiminnan puhdas tulo tai tappiollinen puhdas tulo. Pykälän 3 momentin mukaan verotusyhtymän osakkaan maatalouden tulos lasketaan vähentämällä hänen osuudestaan maatalouden puhtaasta tulosta tai tappiollisesta puhtaasta tulosta hänen yhtymän maatalouteen kohdistuvat korkomenonsa.³⁵

Vuosikirjaratkaisua KHO 2017:69 ei pidä kuitenkaan lukea niin, että kysymyksessä olisi kannanmuutospäätös vuosikirjaratkaisuun KHO 2008:69 (ään.) nähden. Korkein hallinto-oikeus viittasi näet siihen, että pääomatuloa on TVL 32 §:n nojalla sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. Lainkohdan toisesta virkkeestä ilmenevän esimerkkiluettelon mukaan pääomatuloa on muun

³² Vähemmistöön jääneiden jäsenten mukaan oikeuskäytännössä oli vakiintuneesti katsottu, että palkansaajien ja yrittäjien tasavertaisen kohtelun vuoksi TVL 93 §:n säännöstä sovelletaan myös yrittäjien matkoihin asunnolta yrityksen toimipisteeseen. Yrittäjiä koskivat siten samat rajoitukset kuin palkansaajia, ja yrittäjällä oli toisaalta oikeus vähennykseen siitä riippumatta, ettei yritystulo ollut säännöllistä ansiotuloa, vaan voi tulla verotetuksi osaksi tai kokonaan pääomatulona tai jäädä tappiollisuuden vuoksi kertymättä. Tämän käytännön oli vähemmistön mukaan perusteltua katsoa koskevan myös osakeyhtiömuodossa toimivaa yrittäjää, koska yhtiö ei voitu korvata yrittäjälle asunnon ja työpaikan välisiä matkoja ja niitä pidetään esimerkiksi autoedun verotuksessa yksityisajoina. Osakeyhtiön omistajayrittäjällä katsottiin myös olevan oikeus palkansaajaa koskevin perustein saada verovapaita matkakustannusten korvauksia riippumatta siitä, oliko hän nostanut yhtiöstä verovuonna palkkaa. Näillä perusteilla vähemmistö katsoi, että Y Oy:n tarha oli sellainen verovelvollisen työpaikka, jonne tehdyt matkat asunnolta verovelvollisella oli oikeus vähentää tulostaan TVL 93 §:n mukaisesti riippumatta siitä, ettei hänelle ollut verovuonna maksettu yhtiöstä palkkaa vaan pelkästään osinkoa.

³³ Ks. myös HE 133/2009 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2010 tuloveroasteikkolaiksi sekä eräiksi tuloverotusta ja verotuksessa sovellettavia korkoja koskeviksi muutoksiksi. Valtiovarainvaliokunta katsoi kuitenkin hallituksen esitystä koskevassa mietinnössään VaVM 39/2009 vp, että lainmuutosta koskeva esitys tuli tältä osin poistaa ja asia valmistella kokonaisvaltaisesti uudelleen. Lausumassa todettiin seuraavaa: ”Eduskunta edellyttää, että yrittäjien matkakustannusten vähentämiseen liittyvät ongelmat selvitetään kokonaisvaltaisesti vuoden 2010 loppuun mennessä. Selvitys on tehtävä ottaen huomioon kaikki eri yritysmuodot ja myös tilapäisistä työmatkoista aiheutuvien matkakustannusten vähennysoikeus.”

³⁴ Vrt. KHO 8.3.1995 t. 702 (ään.), jossa katsottiin, että maatalousyhtymässä oli kaksi osakasta, joiden matkakulut asunnon ja maatilän välillä tehdyistä matkoista vähennettiin yhtymän tulosta siten, että omavastuuosuus otettiin huomioon erikseen kummankin osakkaan osalta.

³⁵ Ks. laajemmin Verohallinnon ohje. Verotusyhtymän verotus. 5.7.2021, Dnro VH/569/00.01.00/2021.

ohessa osakeyhtiöstä saatu osinkotulo laissa tarkemmin säädetyin tavoin. Maatalousyhtymästä saadun tulo-osuuden luonne pääomatulona ei perustu mainitun pykälän toiseen virkkeeseen vaan siihen, että tulo-osuus jaetaan TVL 39 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaisesti pääoma- ja ansiotuloksi. Viimeksi mainittu säännös on tahdonvaltainen siten, että osakkaan vaatimuksesta tulo-osuus voidaan katsoa kokonaankin ansiotuloksi. Korkein hallinto-oikeus otti huomioon myös sen, että maatalousyhtymän maatilaa, jossa yhtymän osakas oli työskennellyt, oli pidettävä TVL 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuna työpaikkana, minkä johdosta oman asunnon ja maatilän välisiä matkakustannuksia oli pidettävä ansiotulon hankkimisesta johtuneina menoina. Lisäksi asian ratkaisemisen kannalta ei ollut merkitystä sillä, kuinka oikeutta vastaavien kustannusten vähentämiseen olisi tullut arvioida osinkotuloa saaneen osakeyhtiön osakkaan kohdalla. Maatalousyhtymän osakkaalla oli siten oikeus vähentää puheena olevat kustannukset TVL 93 §:n 1 momentin nojalla sen estämättä, ettei hän ollut saanut yhtymästä palkkatuloa eikä hänen yhtymästä saamaansa tulo-osuutta ollut jaettu osaksikaan ansiotuloksi.

TYÖN LUONNE JA OLOSUHTEET VAIHTELEVAT TAPAUKSESTA TOISEEN

Se, että työn luonne vaihtelee tapauksesta toiseen, ilmenee muun muassa ratkaisusta Kuopion LO 24.2.1986 81/I. Oikeuskysymyksenä asiassa oli, olivatko kahdessa eri työjaksossa työskentelevän *maatalouslomittajan* asunnon ja työpaikan välisten matkojen kustannukset vähennyskelpoisia myös siltä osin kuin ne aiheutuivat työjaksojen välillä tehdyistä matkoista. Maatalouslomittaja teki työtä kahdessa eri jaksossa. Jaksojen väli oli 4–5 tuntia. Tuolloin hän kävi kotonaan omalla autolla. Lääninoikeus katsoi, että kyseessä olivat vuorotyöstä aiheutuneisiin matkoihin rinnastettavat matkat ja hyväksyi matkakustannukset vähennettäväksi myös jaksojen välillä.

Ratkaisussa Kuopion LO 29.7.1988 532/I oikeuskysymyksenä oli se, olivatko kahdessa eri työjaksossa työskentelevän *kiinteistön huoltomiehen* asunnon ja työpaikan välisten matkojen kustannukset vähennyskelpoisia myös siltä osin kuin ne aiheutuivat työjaksojen välillä tehdyistä matkoista. Päivittäinen työaika oli 6.30–11.00 ja 13.00–16.30 kolmena päivänä viikossa ja 6.30–11.00 ja 14.30–18.00 kahtena päivänä viikossa. Edestakainen matka oli 10 kilometriä ja oma auto oli hyväksytty halvimmaksi kulkuneuvoksi. Lääninoikeus katsoi myönnetty matkakustannukset vähennyskelpoiksi niiden päivien osalta, jolloin työjaksojen välinen tauko oli kestänyt kolme ja puoli tuntia.

Lisäksi voidaan mainita ratkaisu KHO 29.12.1998 t. 2995 (ään.), jonka taustalla oli *henkilön työskenteily useammilla paikkakunnilla*. Silmälääkärin vastaanottoajat ja -paikat määräytyivät palvelujen kysynnän perusteella eikä vastaanottojen alkamisaika usein selvinnyt ennen kuin vasta työpäivän aamuna. Lääkäri matkusti eri vastaanottopisteisiin kotoaan omalla autolla kuljettaen mukanaan tutkimusvälineitään. Lääkärin matkat kodin ja vastaanottopisteiden välillä katsottiin asunnon ja työpaikan välisiksi matkoiksi, joista aiheutuvat kulut hänellä oli oikeus vähentää TVL 93 §:ssä säädettyjen rajoitusten puitteissa.

Aina työpaikalla käynti ei suinkaan tapahdu kotoa käsin, kuten ratkaisu Kuopion LO 3.7.1987 526/II (ään.) osoittaa. Verovelvollinen, joka oli ollut kärsimässä rangaistusta *vankilassa*, oli 14.3.1985 saanut eräin lupaehdoin luvan käydä työssä varsinaisessa työpaikassaan. Vankilaan oli palattava välittömästi töiden päätyttyä. Poikkeaminen kotiin oli kielletty. Matkat, jotka oli suoritettava omalla autolla, olivat ajoittuneet 18.3.1985 ja 4.4.1985 väliselle ajalle. Verovelvollisen vaadittua saamansa tulon vähennykseksi hänelle oman auton käyttämisestä vankilan ja työpaikan väliseltä matkalta aiheutuneet kustannukset, tulon vähennykseksi matkakustannuksista hyväksyttiin määrä, joka vastasi niitä kustannuksia, jotka olisivat aiheutuneet, mikäli verovelvollinen olisi matkustanut työpaikkaan kotoaan käsin. Tässä on paikallaan huomauttaa, että asiasta ei ole olemassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua ja mainittu lääninoikeuden ratkaisukin on jo 35 vuotta vanha. Siitä huolimatta se muodostaa eräänlaisen pohjan keskustelulle muun muassa siitä, millä edellytyksin matkakustannusten vähennyskelpoisuus voi määräytyä muutoin kuin tosiasiallisten kustannusten perusteella.

Ratkaisun Oulun HAO 19.11.2010 10/0556/1 taustalla oli puolestaan se, että verovelvollinen oli käyttänyt *vapaa-ajan asunnossa* päivittäiseen asumiseensa verovuonna kesäkuun alusta syyskuun

loppuun, kun heidän varsinaiseen asuntoonsa ei ollut tullut juoksevaa vettä. Oikeuskysymys oli se, oliko verovelvollisella oikeus matkakuluvähennykseen myös tältä osin. Hallinto-oikeuden mukaan sillä, että verovelvollisen vakituiseen asuntoon ei ollut osan vuotta tullut juoksevaa vettä, ei ollut sellaista merkitystä, että tuo asunto ei olisi tuona aikana ollut hänen TVL 93 §:n 1 momentissa tarkoitettu asuntonsa, vaan että sellaiseksi oli muodostunut hänen vapaa-ajan asuntonsa. Toisaalta muutoin on syytä palauttaa mieleen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO 1970-B-538, jossa katsottiin, että matkakustannukset kesäasunnosta työpaikkaan eivät olleet vähennyskelpoisia matkakustannuksia. Viimeksi mainittua lienee edelleen pidettävä pääsääntönä arvioitaessa vapaa-ajan asunnon ja työpaikan välisten matkakustannusten vähennyskelpoisuutta.³⁶

Työpaikan käsitettä ei ole aina tulkittu ahtaasti. Korkein hallinto-oikeus näet katsoi ratkaisussa KHO 1997:16 (ään.), että henkilön *asunnon ja koulutuspaikan väliset matkakulut* olivat vähennyskelpoisia TVL 93 §:ssä säädettyjen rajoitusten siltä osin kuin niitä ei ylläpitokorvauksin henkilölle korvattu. Tapauksen taustalla oli se, että rakennusmies oli työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) tarkoittamassa aikuiskoulutuksessa ammattioppilaitoksessa tarkoituksin suorittaa erikoismaalarin tutkinto. Henkilölle maksettiin koulutuksen ajalta mainitun lain mukaisesti työttömyyspäivärahaa vastaavaa veronalaista koulutustukea sekä matka- ja muita ylläpitokustannuksia varten verovapaata ylläpitokorvausta. Laajaa tulkintaa asunnon ja työpaikan välisistä matkakuluista kuvastaa myös ratkaisu KHO 10.5.1999 t. 1055, jossa koneasentajan tutkinnon suorittanut henkilö oli opiskellut teknillisen oppilaitoksen automaatiotekniikan linjalla, ja hänelle oli aiheutunut oppilaitoksessa käymisen johdosta yhdeksän kuukauden ajalta matkakuluja. Hänen opiskelunsa oli johtunut siitä, että hän ei terveydellisten seikkojen johdosta pystynyt jatkamaan aiemmassa työssään. Kun otettiin huomioon, että voimassa olleen lainsäädännön tarkoituksena oli ollut turvata henkilön toimeentulo opiskelun aikana, jolloin hän on estynyt tekemästä työtään, ja kuntoutuksen tavoitteena oli työelämään paluun mahdollistaminen, korkein hallinto-oikeus katsoi, että henkilöllä näissä oloissa asunnon ja opiskelupaikan väliset matkakulut oli oikeus vähentää kodin ja opiskelupaikan välisistä matkoista aiheutuneet kulut TVL 93 §:n mukaan ansiotulon hankkimisesta johtuneina menoina säännöksessä säädettyjen rajoitusten³⁷.

Edellä mainittujen tapausten perusteella ei voida tietenkään lähteä siitä, että asunnon ja koulutuspaikan välisten matkojen kustannukset olisivat aina vähennyskelpoisia. Niinpä oikeuskäytännössä on esimerkiksi päädytty siihen, että kun opiskelija oli hakeutunut työskentelemään kotimaisen ja kanadalaisen yliopiston harjoittelijavaihdon puitteissa Kanadaan työnantajanaan Kanadan metsähallintoviranomainen, eivät matkakulut olleet vähennyskelpoisia sillä perusteella, että ne olisivat olleet asunnon ja työpaikan välisiä matkakustannuksia³⁸.

MATKAKULUVÄHENNYKSEN ENIMMÄISMÄÄRÄ JA OMAVASTUUOSUUS

TVL 93.1 §:n mukaan ansiotulon hankkimisesta johtuneina menoina pidetään matkakustannuksia asunnosta työpaikkaan ja takaisin halvimman kulkuneuvon käyttökustannusten mukaan laskettuna. Näitä matkakustannuksia voidaan kuitenkin vähentää pysyvän lainkohdan mukaan enintään 7 000 euroa ja vain siltä osin kuin ne ylittävät verovuonna 750 euroa (omavastuu). Väliaikaisen uudistuksen mukaan matkakuluvähennyksen enimmäismäärä on 8 400 euroa. Pysyvän lain mukaan maksimivähennyksen saa, jos matkakuluja on vähintään 7 750 euroa, mutta väliaikaisen lain mukaan, jos matkakuluja on vähintään 9 150 euroa. Matkakuluvähennyksen omavastuun tarkoituksena on rajata vä-

³⁶ Ks. toisaalta KHO 1983-B-562.

³⁷ Taustalla oli kuntoutusrahalaki (611/1991), joka vuoden 1.10.2005 alkaen on kumottu lailla Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005).

³⁸ Hämeen LO 22.9.1988 966/I. Ks. myös Kuopion LO 21.3.1989 189/I ja Oulun LO 21.6.1989 436/II (ään.).

hennyksen ulkopuolelle lyhyttä asunnon ja työpaikan välistä matkaa kulkevat, joilla matkakustannuksia ei synny tavanomaista enemmän³⁹.

Ostavastuuosuus heijastuu samalla eräisiin muihin säännöksiin⁴⁰. Tämä on hyvä suhteuttaa TVL 72 §:n säännökseen *työmatkasta*. Pykälän 1 momentin mukaan ”työmatkalla tarkoitetaan matkaa, jonka verovelvollinen tilapäisesti tekee työhön kuuluvien tehtävien suorittamiseksi erityiselle työntekemisspaikalle.” Tätä täsmentää TVL 72.4 §:n säännös, jonka mukaan työmatkana ei pidetä muun muassa verovelvollisen asunnon ja varsinaisen työpaikan välistä matkaa. Huomionarvoinen seikka tässä yhteydessä on se, että työmatkoista aiheutuvat kustannukset ovat vähennyskelpoisia tulohankkimismenoina ilman määrällisiä rajoituksia, siis ilman enimmäismäärää ja omavastuuta koskevaa rajoitusta.⁴¹

Matkakuluvähennyksen omavastuuosuus saattaa vaikuttaa työttömän halukkuuteen vastaanottaa työtä. Tämän vuoksi osan verovuotta *työttömänä* olleen omavastuuosuutta on pienennetty 70 eurola jokaista täyttä työttömyyskuukautta kohti. Näin ollen, jos henkilö on työttömänä hieman yli kuusi kuukautta verovuoden kuluessa, omavastuuosuutta leikataan 420 euroa⁴². Omavastuuksi jää tällaisena verovuonna näin ollen 750 euroa – 420 euroa = 330 euroa. Vähäisten matkakustannusten sulkemiseksi järjestelyn ulkopuolelle omavastuu on kuitenkin aina vähintään kahta kuukautta vastaava määrä eli 140 euroa. Täyteen korvauskuukauteen katsotaan kuuluvan 21,5 korvauspäivää vastaava määrä. Työttömällä tarkoitetaan TVL 93.4 §:n mukaan verovelvollista, joka on verovuoden aikana saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai päivärahaa toimentulon turvaamiseksi.

Matkakuluvähennyksen määrän kannalta tärkeään asemaan voi nousta myös *työsuhdematkalipun* vaikutus. Jos työntekijä on saanut työnantajaltaan työsuhdematkalipun, hän saa vähentää matkakustannuksina vain itse maksamansa määrän tai itse maksamansa määrän ja sen osuuden työsuhdematkalipusta, joka on verotettavaa etua. Työsuhdematkalipun verovapaata osuutta ei saa vähentää. Työsuhdematkalippu on verovapaata tuloa 300 euroon saakka ja 750 euron ylittävältä osalta 3 400 euroon asti.⁴³ Esimerkki valaiskoon asiaa. Oletetaan, että palkansaajan asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset ovat 1 200 euroa halvimman kulkuneuvon käyttökustannusten mukaan laskettuna. Hän saa työnantajaltaan 300 euron työsuhdematkalippuedun, joka on verovapaa. Palkansaajan maksettavaksi jää matkakustannuksia 900 euroa. Matkakuluvähennyksen 750 euron omavastuuosuuden vähentämisen jälkeen palkansaajan saa matkakuluvähennystä 150 euroa.⁴⁴

Matkakuluvähennyksen enimmäismäärän kannalta huomionarvoiseksi voi muodostua *työmatkakustannusten kohdistamisongelman* ratkaiseminen. Erityisesti tämä koskee puolisoiden yhteisiä työmatko-

³⁹ Näin esimerkiksi HE 112/2008 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2009 tuloveroasteikkolaiksi ja eräiksi muiksi tuloveroperusteita koskeviksi muutoksiksi. Samalla omavastuu on omiaan pitämään hallinnollista taakkaa kohtuullisena, toisin sanoen omavastuun ansiosta lakisääteisestä ilmoitusvelvollisuudesta aiheutuvat kustannukset verovelvollisille ovat pienemmät kuin ne muutoin olisivat. Myös hallinnon sisäinen taakka eli Verohallinnolle aiheutuvat kustannukset pystytään tällä tavalla pitämään pienempinä kuin muutoin. Ks. viimeksi mainitusta veropoliittisesta ja yleisemmin sääntelyyn liittyvästä problematiikasta esimerkiksi Määttä, Kalle – Tala, Jyrki (2015). Mitä sääntely maksaa? Sääntelytaakan ja lainsäädännön kustannusten tarkastelua. Edilex, asiantuntija-artikkeli.

⁴⁰ Ks. tarkemmin HE 122/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2015 tuloveroasteikkolaiksi sekä laeiksi eräiden muiden lakien muuttamisesta. Tässä on otettava huomioon se, miten osan verovuotta työttömänä olleen omavastuuosuus määräytyy sekä työsuhdematkalipun verovapauden määräytyminen.

⁴¹ Ks. myös Hämeen LO 28.2.1995 189/2, jossa valittajan matkakulut vuodelta 1991 olivat johtuneet asunnon ja erityisen työntekemisspaikan välisistä viikonloppumatkoista. Koska valittajalla ei ollut varsinaista työpaikkaa, ei sanottuja matkoja ollut tehty työkomennuksen kestäessä, joten näihin matkakuluihin ei ollut sovellettava omavastuuosuutta.

⁴² VML 3.2 §:n mukaan verovuosi on kalenterivuosi.

⁴³ Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, DnroVH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.5.

⁴⁴ Verohallinnon ohje. Luontoisedut verotuksessa. 24.3.2020, Dnro VH/2075/00.01.00/2020, kohta 9.3.

ja. Vuosikirjaratkaisun KHO 1991-B-525 (ään.) taustalla oli se, että aviopuolisot kulkivat yhdessä miehen omistamalla autolla asunnon ja työpaikan väliset matkat kotikunnastaan toiseen kaupunkiin. Veroilmoituksissaan aviomies oli vaatinut vähennettäväksi työmatkakustannukset oman auton käytön mukaan laskettuna, mutta vaimo ei omissa veroilmoituksissaan ollut vaatinut vähennettäväksi työmatkakustannuksia lainkaan. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että vain aviomiehelle oli aiheutunut kustannuksia oman auton käytöstä kodin ja työpaikan välisillä matkoilla. Miehellä oli näin ollen oikeus vähentää kysymyksessä olevat kustannukset omasta tulostaan eikä niitä osaksikaan tullut siirtää vähennettäväksi vaimon tulosta.⁴⁵

PUOLISOIDEN VIIKONLOPPUMATKAT ERITYISONGELMANA

Tuloverolaissa puolisoilla tarkoitetaan sellaisia henkilöitä, jotka ennen verovuoden päättymistä ovat solmineet avioliiton⁴⁶. Tuloverolain puolisoita koskevia säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta aviopuolisoihin, jotka ovat yhteiselämänsä lopettaakseen joko asuneet koko verovuoden erillään tai muuttaneet verovuoden aikana pysyvästi erilleen. Esimerkiksi, kun puoliset oli tuomittu avioeroon joulukuussa ja aviomies veloitettu hädän uhalla heti muuttamaan pois yhteisestä asunnosta ja vaikka aviomies muutti pois vasta seuraavan vuoden huhtikuussa, puolisoita koskevia säännöksiä ei voitu soveltaa enää aikaisemman vuoden verotuksessa, jolloin puoliset oli tuomittu avioeroon⁴⁷. Puolisoita koskevia säännöksiä ei sovelleta myöskään aviopuolisoihin, jotka molemmat eivät ole yleisesti verovelvollisia.⁴⁸ Sitä vastoin tuloverolain puolisoita koskevia säännöksiä sovelletaan avioliitonomaisissa olosuhteissa verovuonna yhteisessä taloudessa avioliittoa solmimatta jatkuvasti eläneisiin henkilöihin, jotka ovat aikaisemmin olleet keskenään avioliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi.⁴⁹

Puolisot saattavat myös elää eri paikkakunnille, jolloin tulkintaongelmia voi aiheutua siitä, ovatko viikonloppumatkoista aiheutuvat matkakustannukset vähennyskelpoisia.⁵⁰ Esimerkiksi ratkaisussa KHO 1987-B-582 päädyttiin siihen, että matkakulut puolisojen asuntojen välillä viikonloppuisin eivät olleet aviomiehen tuloverotuksessa vähennyskelpoisia asunnon ja työpaikan välisten matkojen kustannuksia. Puolisoilla oli eri kotikunnat.⁵¹ Matkakuluvähennys voi aiheuttaa rajanveto-ongelmia silloinkin, kun verovelvollisella on työskentely- ja perhesuhteistaan johtuen käytössään kaksi asuntoa.

Vuosikirjaratkaisussa KHO 2016:188 verovelvollinen työskenteli vakituisessa työpaikassa Etelä-Karjalassa sijaitsevassa X:n kaupungissa, jossa hänellä oli myös vuokra-asunto. Verovelvollisella oli kaksi yhteishuoltajuudessa olevaa alaikäistä lasta, jotka asuivat vakinaisesti ja olivat kirjoilla äitinsä luona. Verovelvollinen oli jäänyt asumaan entiseen Pohjois-Savossa sijaitsevassa Y:n kaupungissa olevaan omakotitaloon, jossa hän vietti vapaa-aikansa lastensa kanssa. Sopimuksen mukaan lapset olivat isänsä luona 7–8 yötä kuukaudessa. Verovelvollisella oli työskentely- ja perhesuhteistaan johtuen käytössään kaksi asuntoa. Asiassa oli kysymys siitä, voitiinko verovelvollisen Y:n kaupungissa sijaitsevaa asuntoa pitää TVL 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuna asuntona, josta työpaikkaan ja takaisin aiheutuvat matkakustannukset ovat lainkohdassa tarkemmin säädettyin edellytyksin ansiotulon hankkimisesta johtuneina menoina vähennyskelpoisia. Asiassa oli otettava huomioon, millaisessa

⁴⁵ Ks. myös ratkaisu Hämeen LO 25.8.1988 877/I, jossa oikeuskysymyksenä oli, saiko vaimo vähentää matkakustannukset käytettyään asunnon ja työpaikan välisiin matkoihin autoa, joka oli miehen hallussa vapaan autoedun perusteella. Lääninoikeus katsoi, että vaimolla oli oikeus vähentää matkakulut miehen autoetuautoa käyttäen. Kulut arvioitiin soveltaen yhtenäistämishojetta.

⁴⁶ TVL 7.1 §.

⁴⁷ KHO 20.8.1991 t. 2677, jossa mainittiin myös, että lapsen hoito uskottiin vaimolle.

⁴⁸ TVL 7.2 §.

⁴⁹ TVL 7.3 §.

⁵⁰ Ks. erityyppisistä tulkinta-asetelmista Viikonloppumatkat perheen luo - vero.fi.

⁵¹ Ks. laajemmin Verohallinnon ohje. Kotikunnan merkitys verotuksessa. 2.9.2015, Dnro A100/200/2015.

käytössä Y:n kaupungissa sijaitseva asunto oli. Kysymys oli asunnosta, jossa verovelvollinen osan ajastaan asui perheensä kanssa. Se seikka, että verovelvollisen lapset asuivat suurimman osan ajasta äitinsä luona ja olivat siellä kirjoilla, ei ollut ratkaiseva. Näin ollen verovelvollisen Y:n kaupungissa sijaitsevaa asuntoa oli näissä oloissa pidettävä hänen TVL 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuna asuntoon ja matkakustannukset tästä asunnosta työpaikkaan kaupunkiin X olivat lainkohdassa säädetyin edellytyksin ansiotulon hankkimisesta johtuneina menoina vähennyskelpoisia.

Toisaalta TVL 93 §:n 1 momentissa ei ole määritelty, mitä *asunnolla* tarkoitetaan.⁵² Asunnon ja työpaikan välisenä matkana pidetään vakiintuneen verotus- ja oikeuskäytännön mukaan myös matkaa, jonka toisella paikkakunnalla työskentelevä ja asuva verovelvollinen tekee käydäkseen viikonloppuisin tai muina vapaapäivinä perheensä luona. Palkansaaja voi vähentää perheensä luona käynnistä aiheutuvat matkakulut asunnon ja työpaikan välisinä matkakuluina. Vähennyksen oikeuttavan matkan voi yleensä tehdä kerran viikossa.

Verotus- ja oikeuskäytännön mukaan *vain perheellinen henkilö voi vähentää nämä matkakustannukset*. Perheellisenä verotuksessa on pidetty henkilöä, joka on avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, sekä henkilöä, jolla on avopuoliso, jonka kanssa hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi. Sitä vastoin lapsettomat aviopuolisot eivät voi vähentää puolison luona käynneistä aiheutuneita kuluja, jos heillä on eri kotikunnat. Jos perheettömällä palkansaajalla on kaksi asuntoa, hänen varsinaisena asuntonaan pidetään verotuksessa varsinaisen työpaikan läheisyydessä sijaitsevaa asuntoa.⁵³ Toista asuntoa pidetään verotuksessa sellaisena muuna asuntona, kuten vapaa-ajan asunto tai kakkosasunto, jonne tehdyiltä matkoilta palkansaaja ei voi vähentää matkoista aiheutuneita kustannuksia.⁵⁴

Ratkaisussa Turun HAO 11.4.2008 08/0218/3 (ään.) henkilö ei saanut vähentää viikonloppumatkakuluja Suomussalmen ja Turun väliltä, koska hän oli verotuksellisesti perheetön ja hänellä oli Suomussalmella varsinainen työpaikka ja työsuhteasunto. Ratkaisu ei loukannut yhdenvertaisuutta. Henkilöllä oli Turussa avopuolisensa kanssa yhteinen omistusasunto, jossa he olivat asuneet vuodesta 2001 lähtien. Heillä ei ollut yhteisiä lapsia. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan henkilö ei saanut vähentää viikonloppumatkakuluja. Hallinto-oikeus korosti, että oikeuskäytäntö asetti verovelvolliset eri asemaan heidän perhesuhteidensa perusteella. Käytäntö ei kuitenkaan loukannut yhdenvertaisuutta, koska ratkaisua voidaan perustella muun muassa sillä, että perhesidoksista vapaat henkilöt voivat perheellisiä helpommin elää jokapäiväistä elämäänsä työskentelypaikkakunnalla olevassa asunnossa. Lisäksi matkakuluvähennysten myöntäminen muille kuin lain tarkoittamille puolisoille olisi todellisten olosuhteiden selvittämisen kannalta vaikeaa, mikä saattaisi puolestaan loukata näiden henkilöiden keskinäistä yhdenvertaisuutta. Hallinto-oikeus otti ratkaisussa huomioon myös sen, että

⁵² Ks. myös vuosikirjaratkaisu KHO 2015:121, jossa korkein hallinto-oikeus katsoi, että verovelvollisen TVL 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuna asuntona ja TVL 95 a §:n 1 momentissa tarkoitettuna vakituksena asuntona oli pidettävä väestötietojärjestelmän merkinnästä huolimatta verovelvollisen vaatimuksen mukaisesti asuntoa, jossa myös hänen aviopuolisonsa asui. Sen sijaan työskentelypaikkakunnalla oleva asunto oli työasunto, jonka perusteella verovelvollisella oli oikeus työasuntovähennykseen. Verovelvollisella oli oikeus vähentää työskentelypaikkakunnan ja puolison kanssa yhteisen asuinpaikkakunnan välisten viikonloppumatkojen kustannukset verotuksessa. TVL 95 a §:n 1. lauseen mukaan, jos verovelvollinen on varsinaisen työpaikkansa sijainnin vuoksi vuokrannut käyttöönsä asunnon (*työasunto*) ja verovelvollisella on myös toinen asunto, jossa hän puolisonsa tai alaikäisen lapsensa kanssa asuu (*vakituinen asunto*), vähennetään verovelvollisen tulohankkimiskuluina 450 euroa jokaista sellaista täyttä kalenterikuukautta kohti, jona hänellä on ollut kaksi asuntoa (*työasuntovähennys*). Ks. lähemmin Verohallinnon ohje. Työasuntovähennys. 14.1.2019, Dnro VH/3124/00.01.00/2018.

⁵³ Vuosikirjaratkaisussa KHO 2016:188 eronneella puolisoilla oli oikeus vähentää asunnon ja toisella paikkakunnalla sijaitsevan työpaikan väliset matkakustannukset silloin, kun yhteishuoltajuudessa olevat lapset asuivat välillä hänen asunnossaan. Silloin matkat katsotaan tehdyksi asuntoon, jossa eronnut puoliso asuu osan ajastaan perheensä kanssa. Ks. myös HE 57/2007 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2008 tuloveroasteikkolaiksi ja eräiksi muiksi tuloveroperusteita koskeviksi muutoksiksi.

⁵⁴ Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.3.

eduskunta oli (tuolloin joulukuussa 2007) hyväksynyt työasuntovähennyksen, joka myönnetään vastaavasti vain perheellisille.⁵⁵

Ratkaisussa Pohjois-Suomen HAO 17.11.2015 15/0550/3 (ään.) verovelvollinen vaati, että laskettaessa verovuoden verokortin ennakonpidätysprosenttia huomioon otetaan ansiotulosta tehtävinä vähennyksinä työskentelypaikkakunnan ja asuinpaikkakunnan välisten viikonloppumatkojen kustannukset. Verohallinto oli kuitenkin katsonut, ettei matkakustannuksia voida ottaa huomioon, koska verovelvollinen oli verotuksellisesti perheetön, eikä hänen työskentelynsä ollut tilapäistä. Samalla tulkintaongelmaksi muodostui se, missä kahdesta vaihtoehdosta verovelvollisen TVL 93.1 §:ssä tarkoitettun asunnon voitiin katsoa sijaitsevan. Verovelvollinen oli työskennellyt konsernin Y:n kaupungissa sijaitsevassa yksikössä ajalla 18.3.–30.4.2015 tarvittaessa töihin kutsuttavana ja 1.5.2015 alkaen vakinaisesti. Työsopimuksen mukaan hänen oli otettava vastaan työtä myös konsernin muissa yksiköissä. Hän asui työpäivinä Y:n kaupungista 27.7.2015 alkaen vuokraamassaan asunnossa, josta käsin hän matkusti viikonloppuisin Z:n kaupunkiin. Verovelvollisen väestötietojärjestelmän tietojen mukainen kotikunta oli vuodesta 2004 lähtien ollut Z, jossa hän oli yhdessä avopuolionsa kanssa asunut yli kymmenen vuoden ajan. He olivat vuonna 2007 rakentaneet Z:n kaupunkiin omakotitalon, jonka rakentaminen oli rahoitettu yhteisellä velalla. Verovelvollisella ei ollut alaikäisiä lapsia.

Hallinto-oikeus katsoi, että kun otettiin huomioon verovelvollisen asumis- ja perheolosuhteet mainituilla paikkakunnilla sekä myös epävarmuus työskentelypaikan sijainnista jatkossakin Y:n kaupungissa, hänellä oli katsottava olleen verovuonna 2015 kiinteämpi yhteys Z:n kaupunkiin kuin Y:n kaupunkiin. Verovelvollisen siirtyminen työhön Y:n kaupunkiin oli johtunut yksinomaan työttömäksi jäämisestä ja kotipaikkakunnan huonosta työllisyystilanteesta. Näissä olosuhteissa sinänsä selvästi vähennyskelpoisten viikonloppujen matkakulujen hyväksymistä ei voitu verovelvollisten yhdenvertaisen kohtelun vaatimus ja nettotulon verotuksen periaate huomioon ottaen rajoittaa pelkästään muodollisen avioliiton solmimiseen perustuen. Verovelvollisen Z:n kaupungin asuntoa oli näissä olosuhteissa pidettävä TVL 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuna asuntona. Tämän vuoksi hänen ennakonpidätysprosenttiaan laskettaessa oli otettava huomioon ansiotulosta tehtävinä vähennyksinä viikonloppumatkoista aiheutuneet matkakustannukset.⁵⁶

Viikonloppumatkat ovat osoittautuneet myös tässä yhteydessä ongelmallisiksi, kuten vuosikirjaratkaisu KHO 2000:72 (ään.) osoittaa. X ja hänen avopuolionsa Y olivat vuonna 1992 ostaneet Lohjalta puoliksi kummankin omistukseen rivitalohuoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet. Heidän väestörekisterijärjestelmään merkitty osoitteensa oli ajalla 4.9.1992–30.12.1996 ollut tuon rivitalohuoneiston osoite. X oli vuoden 1996 alusta aloittanut työskentelyn Kuopiossa, jossa hänellä oli vuokrattuna kerrostaloyksió, missä hän oli työnsä vuoksi oleskellut vuoden 1996 aikana muutamia viikonloppuja. Suurimman osan viikonlopuista X oli kuitenkin viettänyt Lohjalla olevassa asunnossaan avovaimonsa kanssa. X:n kotikuntalain ja verotusmenettelystä annetun lain mukainen kotikunta oli Lohja. X:llä ei

⁵⁵ Kaksi eri mieltä olleista jäsenistä sitä vastoin katsoi, että Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tämän perusoikeuden mukainen näkökulma oli heidän mukaansa otettava huomioon myös tuloverolain asunnon ja työpaikan välisten matkakulujen vähennysoikeutta koskevan säännöksen soveltamisessa. Tässä tapauksessa säännöksen soveltaminen edellä mainitun perusoikeuden kannalta myönteisesti olisi siis edellyttänyt, kun otettiin huomioon säännöksen sisältö ja asiaa koskeva verotuskäytäntö, että verovelvollinen olisi saanut verotuksessa vähentää kyseisten viikonloppumatkojen kustannukset.

⁵⁶ Sitä vastoin vähemmistöön jäänyt jäsen katsoi, että verovelvollista oli pidettävä verotuksellisesti perheettömänä henkilönä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perheetön henkilö, joka asuu viikon arkipäivät työskentelypaikkakunnalla, ei voi vähentää toisella paikkakunnalla olevalle asunnolleen suuntautuneista matkoista aiheutuneita kustannuksia, mikäli työskentely ei ole ollut tilapäistä. Verovelvollinen oli työskennellyt Y:n kaupungissa yhtäjaksoisesti 18.3.2015 alkaen. Hänen työskentelynsä ei näissä olosuhteissa ollut tilapäistä. Tämän vuoksi verovelvollisen Y:n kaupungin ja Z:n kaupungin välisistä viikonloppumatkoista aiheutuneita matkakustannuksia ei voitu ottaa huomioon vähennyksinä laskettaessa ennakonpidätysprosenttia.

ollut oikeutta vähentää Lohjan asunnon ja Kuopion työpaikan välillä tekemiensä viikonloppumatkojen matkakustannuksia.⁵⁷

Vuosikirjaratkaisu KHO 1994-B-528 (ään.) koski perheettömän henkilön oikeutta vähennykseen. Verovelvollinen oli kirjoilla A:n kaupungissa omistamassaan osakehuoneistossa, jossa hän verovuoden alussa asui yhdessä avopuolionsa kanssa. Hänellä ei ollut yhteisiä lapsia avopuolison kanssa, mutta hänen täysi-ikäiset lapsensa aikaisemmasta avioliitosta asuivat samassa kaupungissa. Hän oli verovuonna 1.8.1990 alkaen siirtynyt työskentelemään työnantajansa A:n kaupungin sijaitsevasta toimipisteestä noin 200 kilometrin päässä A:sta olevan B:n kaupungin toimipisteeseen. Työpaikka B:n kaupungissa oli pysyvä. Hänellä oli siellä alivuokralaisasunto. Hän matkusti kerran tai kahdesti viikossa A:n kaupunkiin. Verovelvollisella, jolla oli ollut 1.8.1990 lähtien vakituinen työpaikka ja asunto B:n kaupungissa, ei ollut oikeutta vähentää A:n ja B:n välisten viikoittaisten matkojen kustannuksia verotuksessaan, vaan niitä pidettiin vähennyskeltottomina elantomenoina.⁵⁸

Vertailukohteena on paikallaan mainita vuosikirjaratkaisu KHO 1998:72. Viron kansalainen oli alun perin saapunut Suomeen Eestin neuvostotasavallan terveydenhoitoministeriön lähettämänä harjoittelijana ja oli toiminut vuodesta 1990 lähtien ja edelleen koko verovuoden 1994 ajan Suomessa erään keskussairaalan kuntayhtymän sairaalassa lääkärinä määräaikaisten työ sopimusten perusteella. Hänelle oli vuodeksi kerrallaan myönnetty työlupa. Hänen perheellään, johon kuului puoliso ja kolme alaikäistä lasta, oli koti Tallinnassa. Kun lääkäri täten asui työnsä vuoksi eri paikkakunnalla kuin hänen perheensä, hänen viikonloppumatkojensa kustannukset Suomessa olevalta työskentelypaikkakunnalta Tallinnaan perheen yhteiseen kotiin ja takaisin olivat asunnon ja työpaikan välisistä matkoista aiheutuneita kustannuksia, jotka hänellä oli oikeus vähentää ansiotulojen hankkimisesta johtuneina menoina säädetyn rajoituksen.

Samoin on syytä viitata ratkaisuun KHO 26.8.1998 t. 1429, vaikka se koskeekin tuloverolakia edeltänyttä aikaa. Verovelvollinen oli määrätty työskentelemään A kaupungissa vuoden 1990 kesäkuun alusta vuoden 1992 helmikuun loppuun. Verovelvollisen puoliso ja täysi-ikäinen tytär asuivat 170 kilometrin päässä sijaitsevassa perheen kodissa B:n kaupungissa. Verovelvollinen oli matkustanut säännöllisesti kaksi kertaa viikossa A:n kaupungista kotiinsa B:n kaupunkiin. Hänellä oli oikeus vähentää tulostaan nämä A:n ja B:n välisistä matkoista aiheutuneet kustannukset halvimman kulkuneuvon käytön mukaan. Vuosikirjaratkaisussa KHO 1997:93 yliluutnantti oli komennettu viideksi kuukaudeksi kapteenikurssille maanpuolustuskorkeakouluun Tuusulaan. Maanpuolustuskorkeakoulu oli noin 185 kilometrin päässä hänen ja hänen perheensä kodista. Siitä huolimatta, että yliluutnantille oli kurssin ajaksi järjestetty majoitus maanpuolustuskorkeakoululla, hänellä oli oikeus TVL 93 §:n mukaisesti tuloistaan vähentää asunnon ja työpaikan välisinä matkakustannuksina kaksi kertaa viikossa tehdyistä kotikunnan ja Tuusulan välisistä matkoista aiheutuneet kustannukset.⁵⁹

⁵⁷ Ks. myös KHO 1987-B-582, jossa puolisoilla oli eri kotikunnat. Matkakuluja puolisoitten asuntojen välillä viikonloppuisin ei pidetty miehen verotuksessa vähennyskelpoisina asunnon ja työpaikan välisten matkojen kustannuksina.

⁵⁸ Vrt. KHO 1988-B-558 (ään.), jossa naimaton verovelvollinen oli auskultoinut verovuonna tuomiokunnassa Seinäjoella. Tämän ajan hän oli ollut virkavapaana tapaturmaviraston korvauslakimiehen toimesta. Hänellä oli asunto Helsingissä. Muutoinkin hänen pysyvänä asuin- ja kotipaikkanaan oli pidettävä Helsingiä. Hänellä oli oikeus vähentää tuloistaan Seinäjoella sijainneen työpaikan ja Helsingissä sijainneen asunnon välisistä viikonloppumatkoista aiheutuneet kustannukset.

⁵⁹ Ks. myös KHO 1983-B-II-561 (ään.), jossa verovelvollinen asui perheensä kanssa X:n kunnassa, mutta työskenteli noin 100 kilometrin välimatkan päässä Y:n kaupungissa missä hänellä oli toinen omistusasunto. Verovelvollinen oli kaksi kertaa viikossa matkustanut X:n ja Y:n väliä julkisia kulkuneuvoja käyttäen. Hänellä oli oikeus vähentää tulostaan kaksi kertaa viikossa tehdystä X:n ja Y:n välisistä matkoista aiheutuneet kulut.

HALVIN KULKUNEUVO JA HALVIN LIPPUTYYPPI

JULKINEN KULKUNEUVO VAI OMA AUTO

Pääsääntöisesti matkakuluvähennyksen voi tehdä halvimman kulkuneuvon käytön perusteella, ja vähennys lasketaan halvimman lipputyypin mukaan.⁶⁰ Halvimpana kulkuneuvona pidetään yleensä julkista kulkuneuvoa ja halvimpana lippuna sarja-, seutu- tai muuta sellaista lippua. Jos verovelvollisella on useita eri vaihtoehtoja matkustaa julkisilla kulkuneuvoilla, vähennys lasketaan halvimman vaihtoehdon mukaan; halvin lippuvaihtoehto on yleensä kuukausilippu, 44 matkan lippu tai tietyn alueen seutulippu.⁶¹ Myös viikonloppumatkojen kustannukset vähennetään julkisten kulkuneuvojen taksojen mukaisesti.⁶² Julkisen kulkuneuvon käyttäminen ja halvin lipputyypin on pääsääntö ja poikkeusta tähän nähden on tulkittava suppeasti. Näin ollen vain joissakin poikkeustapauksissa vähennykseen oikeuttava matka voidaan tehdä muuta kuin julkista kulkuneuvoa käyttäen.^{63,64}

Toisaalta, jos TVL 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuna halvimpana kulkuneuvona pidetään muuta kuin julkista kulkuneuvoa, vähennystä laskettaessa otetaan huomioon se kohtuullinen kustannusten lisäys, joka aiheutuu kulkuneuvon käytöstä asunnon ja työpaikan välisiin matkoihin. Verohallinto määrää vuosittain tarkemmin vähennyksen laskentaperusteista. Samoin on otettava huomioon se, mitkä kustannukset kaiken kaikkiaan voidaan matkakustannuksiin sisällyttää. Esimerkiksi ratkaisussa Oulun LO 3.7.1986 478/II matkakustannukset oli hyväksytty verotuksessa vähennykseksi omaa autoa käyttäen. Lääninoikeus katsoi, että verovelvolliselle työpaikallaan aiheutuneita auton sähkölämmityskuluja oli pidettävä asunnon ja työpaikan välisistä matkoista aiheutuneina kustannuksina ja että kilometritaksan mukaan vähennykseksi hyväksytyt matkakustannukset kattoivat myös sähkölämmityskulut.

Oma auto katsotaan halvimaksi kulkuneuvoksi yksittäistapauksissa. Oikeuskäytäntö valaisee tässä suhteessa kysymystä siitä, priorisoidaanko julkista kulkuneuvoa vai omaa autoa:

- Kaupunginorkesterin sellisti oli joutunut kuljettamaan päivittäin mukanaan asunnon ja työpaikan välisellä matkalla selloaan. Koska työmatka oli ollut 50 kilometriä ja kysymyksessä oli ollut suurikokoinen, arvokas ja lämmönvaihteluille herkkä soitin, katsottiin halvimaksi kulkuneuvoksi asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla oma auto.⁶⁵
- Maanmittausteknikon, jonka haitta-aste alaraajapareesin (halvaus) ja selän degeneratiivisten muutosten takia oli arvioitu pysyvästi 40 prosentiksi, halvimaksi kulkuneuvoksi asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla katsottiin oma auto.⁶⁶
- Verovelvollisen kehitysvammaisen lapsen hoito oli saatu järjestymään siten, että lapsi tultiin noutamaan kotoa hoitopaikkaan klo 10:45 ja palautettiin sieltä kotiin klo 16:20. Verovelvollinen oli tämän mukaisesti järjestänyt päivittäisen työaikansa klo 11:30–16:00. Lapsen kotihoidon ja päivittäisen työajan noudattaminen edellyttivät, että verovelvollinen kulki asunnon ja työpaikan väliset matkat omalla autolla. Lääninoikeus

⁶⁰ Näin esimerkiksi HE 122/2014 vp.

⁶¹ Asunnon ja työpaikan väliset matkat - vero.fi.

⁶² Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.4.1.

⁶³ Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, 2.4.2.

⁶⁴ Erikoiset ajat voivat tuoda toisaalta verotukseenkin erikoisuuksia. Jos verovelvollinen on käyttänyt maskia joukkoliikenteessä kodin ja työpaikan välisillä matkoilla ja verovelvollinen ostaa maskit itse, hän voi vähentää *maskien kustannukset* verotuksessa asunnon ja työpaikan välisinä matkakuluina. Vähennyksen määrä on kaavamainen kaksi euroa jokaiselta päivältä, jona verovelvollinen tekee vähennykseen oikeuttavan matkan. Terveys- ja hyvinvointilaitoksen antama maskisuositus oli voimassa 13.8.2020–14.4.2022. Tämän jälkeen maskikuluja ei ole voinut vähentää tuloverotuksessa. Asunnon ja työpaikan väliset matkat - vero.fi.

⁶⁵ Uudenmaan LO 9.5.1984 272/I.

⁶⁶ Uudenmaan LO 8.2.1984 242/V.

katsoi, että oma auto oli näissä olosuhteissa verovelvolliselle halvin kulkuneuvo asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla.⁶⁷

- Verovelvollisen julkinen kulkuyhteys aamulla työpaikalle oli Hyvinkäältä Helsinkiin klo 4.16 lähtevä juna ja Helsingistä noin 40 minuutin odotusajan jälkeen lähtevä linja-auto. Junalle verovelvollisen oli lähdettävä ennen kello neljää. Työaika alkoi klo 7.00. Kun otettiin huomioon matkan alkaminen yöaikaan, matkustamiseen menevä kokonaisaika ja odotusaika, verovelvollisen halvimpana kulkuneuvona pidettiin omaa autoa koko työmatkan osalta.⁶⁸
- Edelliseen nähden hyvän vertailukohteen muodostaa ratkaisu Kymen LO 10.3.1988 236/I, jossa oikeuskysymyksenä oli, voitiinko 27-vuotiaalle poliisikonstaapelille yöaikaan tapahtuvan työmatkan osalta myöntää matkakuluvähennys laskettuna oman auton käytön mukaan, vai tuliko laskentaperusteena kyseisellä Helsingin ja Masalan välisellä työmatkalla käyttää VR:n junalipun hintaa, jonka kuukausilipusta valittajalle tämän työn vuoksi myönnettiin 50 prosentin alennus. Junan lähtöaika Helsingistä oli klo 23.17 ja tuloaika Masalaan klo 23.56, josta vielä kävelymatkaa asunnolle oli yksi kilometri. Lääninoikeus katsoi, ettei kotimatkaa kyseisessä tapauksessa voitu pitää niin turvattomana, ettei valittaja tämän takia olisi voinut käyttää julkista kulkuneuvoa.
- Kunnan koululaitoksessa neljän koulun yhteisenä englannin kielen aineenopettajana toimineella verovelvollisella oli oikeus asunnon ja kulloisenkin toimipaikan välisten matkojen kustannusten vähentämiseen oman auton käytön perusteella vain niiltä kahdelta työpäivältä viikossa, joiden osalta oli selvitetty, että aikatauluiltaan soveltuvia julkisen liikenteen kulkuvuoroja ei ollut käytettävissä.⁶⁹
- Verovelvollisen käytettävissä oli liukuva työaika. Verovelvollinen oli ehtinyt työpaikalleen julkisilla kulkuneuvoilla liukuman puitteissa siten, että hän oli joutunut poikkeamaan säännöllisestä työajasta vain kohtuullisesti. Lääninoikeus katsoi halvimmaksi kulkuneuvoksi po. matkoilla julkiset kulkuneuvot. Verovelvollinen ei ollut selvittänyt myöskään tosiasiallisesti noudattamiaan työaikoja.⁷⁰
- Verovelvollinen oli vaatimuksensa tueksi esittänyt asiassa tosiasianäyttöä, mutta veroasiamies veronsaajien edustajana oli ainoastaan yleisluontoisesti kiistänyt näytön esittämättä kiistämisenä tueksi tosiasioihin tukeutuvaa vastanäyttöä. Työmatkojen kulut vähennettiin tässä tilanteessa verovelvollisen vaatimuksen mukaisesti laskettuna oman auton käytön perusteella.⁷¹

Vakiintuneessa verotuskäytännössä palkansaaja voi vähentää asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset muun kuin julkisen kulkuneuvon kustannusten mukaan esimerkiksi, kun julkista kulkuneuvoa ei ole lainkaan käytettävissä. Näin on myös silloin, kun kävelymatka yhteen suuntaan, esimerkiksi asunnolta linja-autopysäkille, on vähintään kolme kilometriä. Sama pätee olosuhteissa, joissa odotusaika meno-paluumatkalla, esimerkiksi julkisen kulkuneuvon vaihto, on yhteensä vähintään kaksi tuntia. Lisäksi muun kuin julkisen kulkuneuvon kustannusten mukaan voi matkakuluvähennyksen tehdä, jos matka alkaa tai päättyy yöllä klo 00.00–05.00.⁷² Sitä vastoin omaa autoa ei pidetä halvimpana

⁶⁷ Hämeen LO 18.10.1988 1085/I (ään.).

⁶⁸ Uudenmaan LO 11.3.1988 268/III.

⁶⁹ Oulun LO 6.5.1986 376/I.

⁷⁰ Uudenmaan LO 30.5.1986 721/III.

⁷¹ Hämeenlinnan HAO 10.11.1999 99/1004/2.

⁷² Tässä on syytä korostaa, että kysymys on ainoastaan esimerkeistä, joten muissakin tapauksissa muun muin julkisen kulkuneuvon käyttäminen voi olla sallittua, tosin poikkeuksellisesti.

kulkuneuvona sen perusteella, että palkansaaja tarvitsee autoa työssään, hän kuljettaa samalla lapsia päivähoitoon tai matka julkisilla kulkuneuvoilla kestäisi kauemmin kuin omalla autolla.⁷³

Tässä yhteydessä on paikallaan mainita eräitä erityistapauksiakin. Oikeuskäytännössä on ajoittain viitattu siihen, että oma auto katsotaan halvimmaksi kulkuneuvoksi koko työmatkan osalta⁷⁴. Sitä vastoin ratkaisussa Keski-Suomen LO 3.3.1988 272 (ään.) lääninoikeus katsoi, että tiemestarin matkakulut oli vähennettävä osalta matkaa oman auton käytön mukaan ja osalta matkaa linja-auton käytön mukaan. Sitä vastoin omaa autoa ei ollut pidettävä halvimpana kulkuneuvona asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla sillä perusteella, että autoa oli käytetty työssä.⁷⁵ Toisena esimerkkinä mainittakoon se, että palkansaaja vähentää matkakustannukset halvimman käytettävissä olevan kulkuneuvon käyttökustannusten mukaan myös silloin, kun hän kulkee asunnon ja työpaikan välisen matkan *kimppakyydillä*. Kimppakyydin tarjoaja saa normaaliin tapaan halvimman kulkuneuvon mukaan lasketun vähennyksen, mutta vähennys pienenee, jos hän saa muille tarjoamastaan kyydistä korvauksen. Jos kyydissä kulkeva ei maksa kyydistä mitään, hän ei voi vähentää verotuksessa asunnon ja työpaikan välisten matkojen kustannuksia. Jos kyydissä oleva maksaa kyydistä vähemmän kuin käytettävissä olevan julkisen kulkuneuvon taksa olisi, on kimppakyyti hänen halvintakin kulkuneuvonsa.⁷⁶

Tulkintaongelmia on aiheutunut myös esimerkiksi siitä, onko verovelvollisella oikeus oman auton käyttöön *vuorotyön* perusteella. Esimerkiksi ratkaisu KHO 9.1.1995 t. 4 kuvastaa verraten ankaraa tulkintaa asiassa. Vuorotyötä tehnyt henkilö oli voinut suorittaa Riihimäellä olleen asuntonsa ja Helsingissä sijainneen vakituksen työpaikkansa väliset matkat, myös silloin kun iltavuoro oli päättynyt kello 23 taikka aamuvuoro alkanut kello 7, julkisia liikennevälineitä linja-autoa ja juna-aikaa käyttäen, mitä oli ollut pidettävä halvimman kulkuneuvon käyttämisenä. Vaikka henkilölle ei ehkä olisi jäänyt, jos hän olisi käyttänyt noita liikennevälineitä työmatkoihinsa silloinkin, kun kello 23 päättynyt iltavuoro oli vaihtunut seuraavana päivänä kello 7 alkaneeksi aamuvuoroksi, työvuorojen välille riittävää lepoaikaa kotonaan, hänen omaa autoaan ei voitu noinkaan päivinä pitää hänen halvimpana työmatkakulkuneuvonaan.

Toisaalta ratkaisun Lapin LO 13.6.1996 331 taustalla oli se, että verovelvollinen työskenteli juna-emäntänä osakeyhtiön palveluksessa ja hänellä oli 10 työvuoroa kuukaudessa. Vuoro alkoi aamulla tai aamupäivällä ja loppui seuraavan päivän iltapäivän myöhäistunteina tai lähellä puolta yötä. Verovelvollisen aviomies oli kuljettanut hänet heidän asunoltaan lähtöasemalle, joka sijaitsi 25 kilometrin etäisyydellä. Työvuoron päätyttyä puoliso oli hakenut hänet jälleen kotiin. Oikeuskysymyksenä oli, voitinko tuloverotuksessa huomioon otettavien matkakustannusten määrä vahvistaa kahdelta edestakaiselta matkalta työjaksoa kohti. Verotusta toimitettaessa matkakulut oli vahvistettu työvuoron osalta yhdeltä työhön menomatkalta ja yhdeltä paluumatkalta, jolloin aviomiehen yksinään ajaman matkan osuutta ei ollut hyväksytty vähennykseen oikeuttavaksi. Lääninoikeuden mukaan osa verovelvollisen työvuoroista oli sellaisia, joihin oli mahdollista mennä linja-autoa käyttäen. Muiden matkojen osalta oli halvimpana kulkuneuvona pidettävä puheena olevaa autoa. Lääninoikeus otti huomioon työjakson lähes kahden vuorokauden mittaisen keston sekä sen, ettei verovelvollinen voinut pysäköidä autoa VR:n henkilökunnalle varatuille paikoille ja sen, että muilla paikoilla pysäköinti oli maksullista. Tämän johdosta asunnon ja työpaikan välistä matkakustannusten määrää vahvistettaessa oli

⁷³ Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.4.2. Ks. myös Asunnon ja työpaikan väliset matkat - vero.fi.

⁷⁴ Ks. esimerkiksi Uudenmaan LO 11.3.1988 268/III.

⁷⁵ Vähemmistöön jääneen jäsenen mukaan oman auton käyttäminen oli ollut välttämätöntä tiemestarin työn liikkuvuuden sekä päivystys- ja varallaolovalmiuden takia. Tiemestarin oli pitänyt olla autoradiopuhelimella tavoitettavissa asunnollaan myös öisin ja viikonloppuisin. Oma autoa oli vallinneissa olosuhteissa pidettävä sellaisena työvälineenä, jonka käytöstä aiheutuneet kulut, myös asunnon ja työpaikan välisiltä matkoilta, tiemestarilla oli oikeus vähentää oman auton käytön mukaan laskettuina.

⁷⁶ Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.4.4.

otettava huomioon verovelvollisen kuljettamisesta aiheutuneet edestakaiset matkat niiltä osin kuin linja-auto ei ollut käytettävissä.

Ratkaisu Pohjois-Karjalan LO 23.1.1998 44 liittyi oman auton käyttöön *viikonloppumatkan* yhteydessä. Lääninoikeus katsoi, että viikonloppumatkoilla halvimpana kulkuneuvona oli pidettävä julkisia kulkuneuvoja,

mikäli verovelvollinen näitä käyttämällä ehti olla kotonaan viikonlopun aikana kohtuullisena pidettävän ajan.

Verovelvollisella oli mahdollisuus tehdä kyseiset matkat myös sellaisia juna- ja linja-autoyhteyksiä käyttäen, että hän ehti olla kotonaan ainakin 32 tuntia. Halvimpana hänen käytettävissään olleena kulkuneuvona oli pidettävä näitä kulkuyhteyksiä, vaikka niiden mukaan lasketut kustannukset olivat suuremmat kuin verotuksessa jo hyväksytyksi tulleet kustannukset. Lääninoikeus katsoi siis, että ratkaisevassa asemassa oli se, että verovelvolliselle jäi kohtuullisena pidettävä aika viikonlopun viettoon joukkoliikennettä käytettäessä, ei siis se, että omaa autoa käyttäen matka-aikaa olisi mahdollisesti voinut säästää olennaisesti.

VÄHENNYKSEN MÄÄRÄ, KUN KÄYTETÄÄN MUUTA KUIN JULKISTA KULKUNEUVOA

Verohallinto on TVL 93 §:n 2 momentin nojalla päätöksellään määrännyt, miten asunnon ja työpaikan välisten matkakustannusten perusteella myönnettävä vähennys lasketaan, silloin kun halvimpana kulkuneuvona pidetään muuta kuin julkista kulkuneuvoa.⁷⁷ Vuosina 2020–2021 kulkuneuvokohtaiset vähennysten määrät ovat seuraavat:

oma auto	0,25 euroa/km
työsuhdeauto	0,19 euroa/km
moottoripyörä	0,16 euroa/km ⁷⁸
mopo	0,09 euroa/km
polkupyörä	85,00 euroa/v ⁷⁹

Kun palkansaaja käyttää asunnon ja työpaikan väliseen matkaansa muuta kuin matkakuluvähennyspäätöksessä mainittua kulkuneuvoa, vähennys myönnetään kustannuksista esitetyn luotettavan selvityksen perusteella.⁸⁰ Matkakuluvähennyksen määrät eivät suinkaan Verohallinnon päätöksissä joka vuosi muutu. Esimerkkinä tästä mainittakoon autoa koskeva vähennysmäärä, joka oli 0,25 euroa kilometriltä jo vuodelta 2011 toimitetussa verotuksessa. Vaikka euromäärä on nimellisesti säilynyt ennallaan, reaaliarvo ei ole säilynyt ennallaan inflaation vuoksi. Esimerkiksi, jos vuoden 0,25 euroa olisi haluttu ylläpitää samanarvoisena vuonna 2021, vähennyksen olisi tullut viime vuonna olla 0,28 euroa kilometriltä. Tätä taustaa vasten matkakuluvähennykseen sisältyy vääjäämättä ”piiloverotusta”.

⁷⁷ Ks. lähemmin Verohallinnon päätös matkakuluvähennyksen määrästä vuodelta 2021 toimitettavassa verotuksessa. 4.11.2021, Dnro VH/5001/00.01.00/2021.

⁷⁸ Tämä koskee myös kevyttä nelipyörää.

⁷⁹ Jos palkansaajalla on luontoisetuna verovapaa polkupyöräetu, hän ei voi vähentää asunnon ja työpaikan välisiä matkakuluja (85 euroa) polkupyörällä tehdyistä matkoista, mutta jos polkupyöräedusta osa on veronalaista luontoisetua, työntekijä voi vähentää asunnon ja työpaikan välisinä matkakuluina veronalaisen osan verran, kuitenkin enintään 85 euroa, Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.4.2.

⁸⁰ Verohallinnon ohje. Matkakustannusten vähentäminen palkansaajan verotuksessa. 9.2.2022, Dnro VH/6428/00.01.00/2021, kohta 2.4.2.

Väliaikaisen lainmuutoksen johdosta vuonna 2022 kilometrikohtaisen matkakuluvähennyksen määrä omalla autolla kuljettaessa on 0,30 euroa kilometriltä ja käyttöetiautolla kuljettaessa 0,24 euroa kilometriltä silloin, kun halvimpana kulkuneuvona pidetään muuta kuin julkista kulkuneuvoa. Verohallinto määrää tällöinkin tarkemmin muiden kulkuneuvojen perusteella myönnettävän matkakuluvähennyksen kilometrikohtaisista laskentaperusteista silloin, kun halvimpana kulkuneuvona pidetään muuta kuin julkista kulkuneuvoa.⁸¹

Matkakuluvähennys puolison henkilöautoa käytettäessä nousi esille ratkaisussa Pohjois-Suomen HAO 3.7.2015 15/0337/3, kun verovelvollinen oli vaatinut asunnon ja työpaikan väliset matkakulut vähennettäväksi Verohallinnon matkakuluvähennyspäätöksessä omalle autolle vahvistetun kilometrikustannuksen määrän mukaan laskettuna. Hän oli kulkenut nämä matkat avopuolionsa omistamalla autolla. Oikaisulautakunta oli katsonut, ettei matkakuluja voitu vähentää oman auton käytön mukaan, koska hän ei omistanut autoa, eikä hän ollut verotuksellisesti auton omistajan puoliso. Matkakuluvähennys oli hyväksytty arvioimalla käyttäen Verohallinnon päätöksen 2 §:n mukaista vähennystä.

Verohallinnon matkakuluvähennyksen määrästä verovuositain antamalla päätöksellä on sitovasti määrätty matkakuluvähennyksen määrät silloin, kun halvimpana kulkuneuvona asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla pidetään muuta kuin julkista kulkuneuvoa. Päätöksen 1 §:n mukaista vähennyksen määrää sovelletaan silloin, kun mainittuihin matkoihin käytetään verovelvollisen omistamaa tai hallitsemaa autoa. Verovelvollisen hallitsemaan autoon rinnastetaan perheenjäsenen omistama auto. Päätöksen 2 § koskee tapauksia, joissa matkoihin on käytetty verovelvollisen työnantajan omistamaa tai hallitsemaa autoa. Päätöksen 3 §:ää sovelletaan silloin, kun vähennystä on vaadittu muun kuin 1 ja 2 §:ssä tarkoitetun auton, esimerkiksi ulkopuolisen henkilön omistaman auton käytön perusteella. Tuolloin vähennys myönnetään kustannuksista esitetyn luotettavan selvityksen perusteella.

Hallinto-oikeus katsoi, että verovelvollisen matkakuluvähennyksen laskemiseen ei voitu suoraan soveltaa Verohallinnon päätöksen 1 ja 2 §:ssä vahvistettuja vähennysten määriä. Koska verovelvollinen oli käyttänyt asunnon ja työpaikan välisillä matkoillaan toisen henkilön omistamaa autoa, hänen matkakuluvähennyksensä voitaisiin laskea päätöksen 3 §:n perusteella. Sen soveltaminen olisi kuitenkin edellyttänyt myös sitä, että kustannuksista olisi esitetty luotettava selvitys. Koska verovelvolliselle näistä matkoista aiheutuneiden kustannusten määrästä ei ollut saatavissa luotettavaa selvitystä, matkakulujen vähentämiseen ei voitu soveltaa päätöksen 3 §:ää, vaan vähennyksen määrä oli vahvistettava arvioimalla. Muun selvityksen puuttuessa ja kun verovelvollisen tilanne oli hänen käyttäessään avopuolionsa autoa verrattavissa sellaiseen verovelvolliseen, joka oli käyttänyt näihin matkoihin omaa tai verotuksessa verovelvollisen puolisona pidettävän henkilön omistamaa autoa, päätöksen 1 §:ssä vahvistettua kilometrikustannuksen määrää voitiin pitää lähtökohtana myös verovelvollisen matkakuluvähennystä arvioitaessa. Edellä todetuilla perusteilla hänellä oli oikeus verotuksessa vähentää asunnon ja työpaikan väliset matkakulut oman auton käytön mukaan laskettuina.⁸²

PÄÄTTEEKSI

Kriittisenä seikkana on paikallaan nostaa esille valtiosääntöoikeudellinen näkökulma, koska matkakuluvähennystä koskevassa verotus- ja oikeuskäytännössä perheettömät ja perheelliset henkilöt on asetettu eri asemaan. Erityisesti tässä on mainittava PL 6.1 §, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenver-

⁸¹ HE 37/2022 vp.

⁸² Ks. myös ratkaisu Kuopion LO 5.8.1992 285/II, jossa oikeuskysymyksenä oli se, miten *ammattinharjoittajalle* myönnetään vähennys oman asunnon ja työpaikan välisten päivittäisten omalla autolla suoritettujen matkojen kustannuksista. Lääninoikeus katsoi, että myös ammattinharjoittajan ollessa kysymyksessä on omalla autolla suoritettuihin asunnon ja työpaikan väliin päivittäisiin matkoihin sovellettava silloista verohallituksen päätöstä tulo- ja varallisuusverolain 83 §:ssä tarkoitetuista matkakuluvähennyksen laskentaperusteista vuodelta 1989 toimitettavassa verotuksessa. Näin lasketusta vähennyksestä tuli vähentää omavastuuosuus.

taisia lain edessä. Vero-oikeudessa perusoikeuksilla ei ole ollut kuitenkaan sitä painoarvoa lain tulokinnassa kuin erällä muilla oikeudenoilla.

Keskeisimmät kriittiset huomiot ovat kuitenkin luonteeltaan veropoliittisia. Ensinnäkin matkakuluvähennykseen on sisäänrakennettuna inflaatiovero, toisin sanoen inflaation myötä verokohtelu kiristyy, vaikka itse lainsäädäntöön ei tehdä lainkaan muutoksia (ja juuri siksi, että verolakiin ei tehdä muutoksia). Koska kilometrikorvaus sekä vähennyksen enimmäismäärä on säädetty kiinteämääräisiksi, niiden reaaliarvo alenee inflatorisissa olosuhteissa ja näin ollen matkakuluvähennyksen reaaliarvo pienee.⁸³ Asunnon ja työpaikan välisten matkakustannusten vähennyskelpoista enimmäismäärää korotettiin 7000 euroon jo vuoden 2007 alussa.⁸⁴ Näin ollen matkakuluvähennyksen nimellinen enimmäismäärä ei ole muuttunut 15 vuoteen. Jotta enimmäismäärä vastaisi alkuperäistä eurotasoa, sen tulisi olla 8 493 euroa vuonna 2021.⁸⁵ Vähennyksen reaaliarvo on siis alentunut selvästi näinä vuosina ja tämä reaaliarvon aleneminen jatkuu entistä voimakkaampana, jos (ja kun) inflaatiovauhti lisääntyy.

Toisaalta matkakuluvähennyksen reaaliarvon alenemista lieventää jossain määrin vähennyksen määräaikainen korotus. Arvioiden mukaan lähes 600 000 henkilön matkakulut kodin ja työpaikan välillä ovat niin korkeat, että he hyötyvät tilapäisistä korotuksista matkakuluvähennykseen tai oman auton käytöstä saatavaan kilometrikorvaukseen. Määräaikaiset korotukset hyödyttävät niihin oikeutettuja keskimäärin noin 240 eurolla. Edellä mainitun vastapainoksi matkakuluvähennyksen muutokset pienentävät staattisesti arvioituna vuoden 2022 tasossa verotuloja yhteensä noin 143 miljoonalla eurolla.⁸⁶ Väliaikaiskorotuksen kohdistumisesta on hyvä panna merkille, että se hyödyttää vain niitä, joiden matkakulut ylittävät 7 000 euroa verovuodessa sekä niitä, joiden vähennyksen laskennassa kilometrikorvaus on merkityksellisessä asemassa.

Keskeinen veropoliittinen kritiikki koskee sitä, että työmatkojen verotus on kokonaisuutena ottaen hyvin monimutkainen kokonaisuus. Näin ollen se on omiaan aiheuttamaan hallinnollista ja muuta sääntelytaakkaa sekä heikentämään verokohtelun ennakoitavuutta. Jääkin epäselväksi, olisiko tarkoituksenmukaisempaa, että liikenteen verotusta lievennettäisiin yleisesti ja luovuttaisiin hyvin tilkku-täkkimäisestä työmatkojen sekä asunnon ja työpaikan matkakulujen tuloverotuksesta. Toisin sanoen matkakustannusten tulovero kohtelua virtaviivaistettaisiin olennaisesti. Idea olisi siis vastaavanlainen kuin taannoin tuloverotusta yleisemmin uudistettaessa: verokantoja alennettiin samaan aikaan kuin verotuista ja muista poikkeussäännöksistä luovuttiin.

⁸³ Tätä lieventää osittain – mutta vain osittain – se, että omavastuuosuuden reaaliarvo vähenee myös inflatorisissa olosuhteissa.

⁸⁴ Ks. lähemmin HE 144/2006 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja eräiden muiden verolakien muuttamisesta sekä valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistuksesta aiheutuviksi muutoksiksi lainsäädäntöön.

⁸⁵ <https://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>.

⁸⁶ Ks. uudistuksen vaikutuksista erityisesti HE 37/2022 vp.